

FLYTTFÅGELINVENTERING VID LUSPEBRYGGAN 2004

Hans Gustafsson
Håkan Tyrén

Med stöd av:

Innehållsförteckning

Inledning	4
Metod	5
<i>Artbegränsningar</i>	5
<i>Områdesbegränsningar</i>	5
Resultat	5
Diskussion	10
<i>Förutsättningar och yttre omständigheter</i>	10
<i>Bedömning av populationsförändringar</i>	10
<i>Kommentarer kring olika arter</i>	18

Inledning och syfte

Luspebryggan (X= 7443436, Y= 1673294) ligger i Lule lappmark, 6 km Norr om Porjus. Luspebryggan var ända fram till 1960-talet ett samhälle vid Stora Luleälvens strand. Efter de vattenregleringar som skett i olika omgångar har delar av området dränkts. Framför allt gäller detta myrområden på sydvästra sidan av luspeforsen, och området mellan luspeforsen och luspetjärn. De nya förutsättningarna som skapades vid regleringen innebar att förutsättningarna för rastande flyttfåglar på vårsträck förbättrades avsevärt.

Orsaken till att flyttfågeln i stor utsträckning väljer Luspenområdet som rastplats är en kombination av flera faktorer. Strömhastigheten vid den gamla luspeforsen är ännu tillräckligt kraftig för att hålla stora vattenytor isfria under tidig vår. Samtidigt sker en sänkning av vattennivåerna under våren för att skapa en buffertkapacitet för att ta emot kommande fjällflod. Vid nivå-sänkningen blir stora vattenytor så grunda att många simänder, gäss och sångsvanar kan utnyttja området till födosök. Andra ytor blottläggs helt och blir optimala för vadare. De blottlagda ytorna som legat frostfria hela vintern blir snabbt produktiva. Luspen ligger också strategiskt bra för en stor del av världsarvet Laponias häckfåglar. Här väntar många fågelarter ut den vinter som ännu råder i häckningsområdena med isbelagda sjöar och frusna myrar. En kombination av strategiskt bra läge, god tillgång på föda och tidigt öppet vatten har gjort att Luspenområdet har blivit en viktig rastlokal för många flyttfågelarter.

Vid Falsterbo fågelstation har det sedan lång tid tillbaka bedrivit sträckfågelräkning för att få en skattning av hur många arter och individer som passerar och hur dessa varierar över tiden (Alerstam 1982). Syftet med luspeninventeringen är att följa upp och räkna antalet rastande fåglar för att se tendenser på förändringar och variationer i fågelfaunan på ett mera lokalt plan, när fåglarna är i slutfasen av flyttningen. Målsättningen med inventeringen är att långsiktigt följa upp flyttfågelfaunan vid Luspebryggan. En enklare inventering utfördes 1996. Under vårflyttningen 1999 och 2002 genomfördes standardiserade inventeringar vid Luspebryggan. Detta är den tredje inventeringen i ordning som bygger på samma inventeringsmetod.

Metod

Den metod som använts vid luspeninventeringen bygger på de riktlinjer som finns beskrivna i BIN- biologiska inventeringsnormer, för räkning av rastande vadare, samt de inventeringsnormer som rekommenderas för individräkning av rastande och övervintrande sjöfågel (SNV 1978).

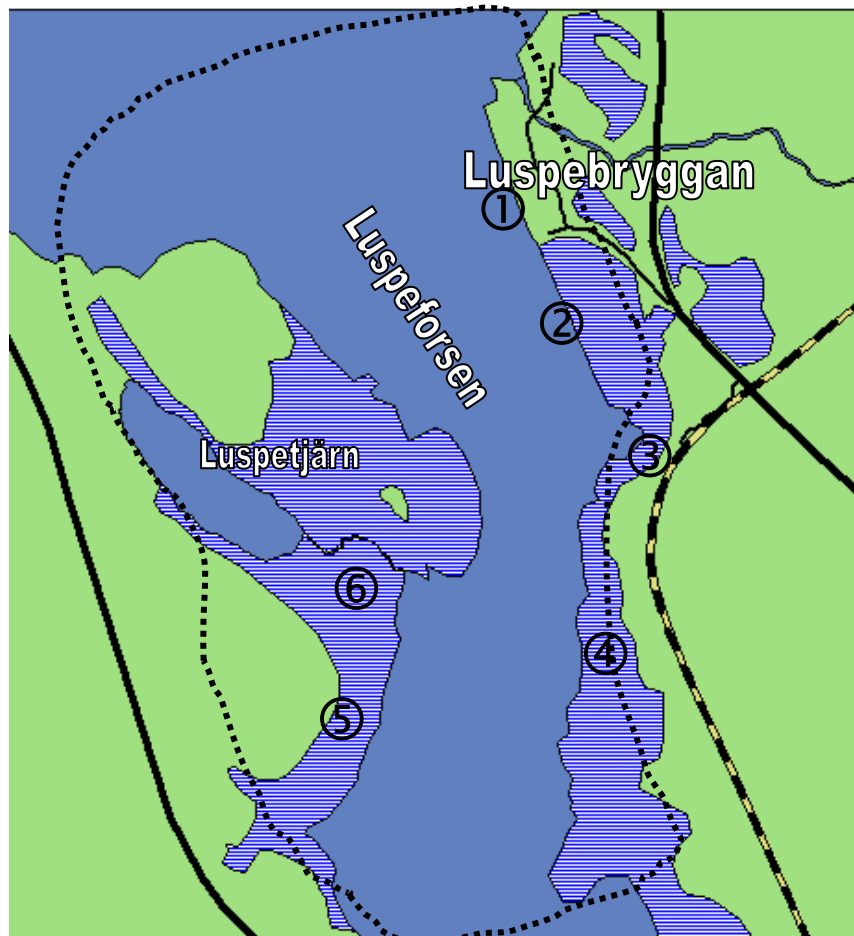
För att erhålla jämförbara resultat mellan de olika inventeringarna är det viktigt att de utförs likadant varje år. 1999 års inventeringsintensitet och tider ligger därför till grund för övriga inventeringsår. Följande datum är riktlinjer: 11/4, 19/4, 22/4, 26/4, 29/4, 3/5, 5/5, 8/5, 10/5, 12/5, 14/5, 17/5, 19/5, 21/5, 25/5, 27/5, 31/5, 3/6. Antalet inventeringstillfällen bör ligga mellan 18-20 st. Varje inventeringstillfälle startar 8.30 +/- 30 min och avslutas när samtliga arter och individer anses räknade.

Artbegränsningar

De arter som är prioriterade i inventeringen är de som utnyttjar Luspenområdet som rastlokal under vårflyttningen. I första hand gäller det följande ordningar: Lommar (*Gaviiformes*), doppingar (*Podicipediformes*), sjöfåglar (*Anseriformes*) samt vadare och måsfåglar (*Charadriiformes*). Samtliga prioriterade fågelarter och individer räknas vid varje inventeringstillfälle. Övriga arter noteras med individantal eller med bedömning i skalan **E**-enstaka, **T.A**-tämligen allmän eller **A**-allmän.

Områdesbegränsningar

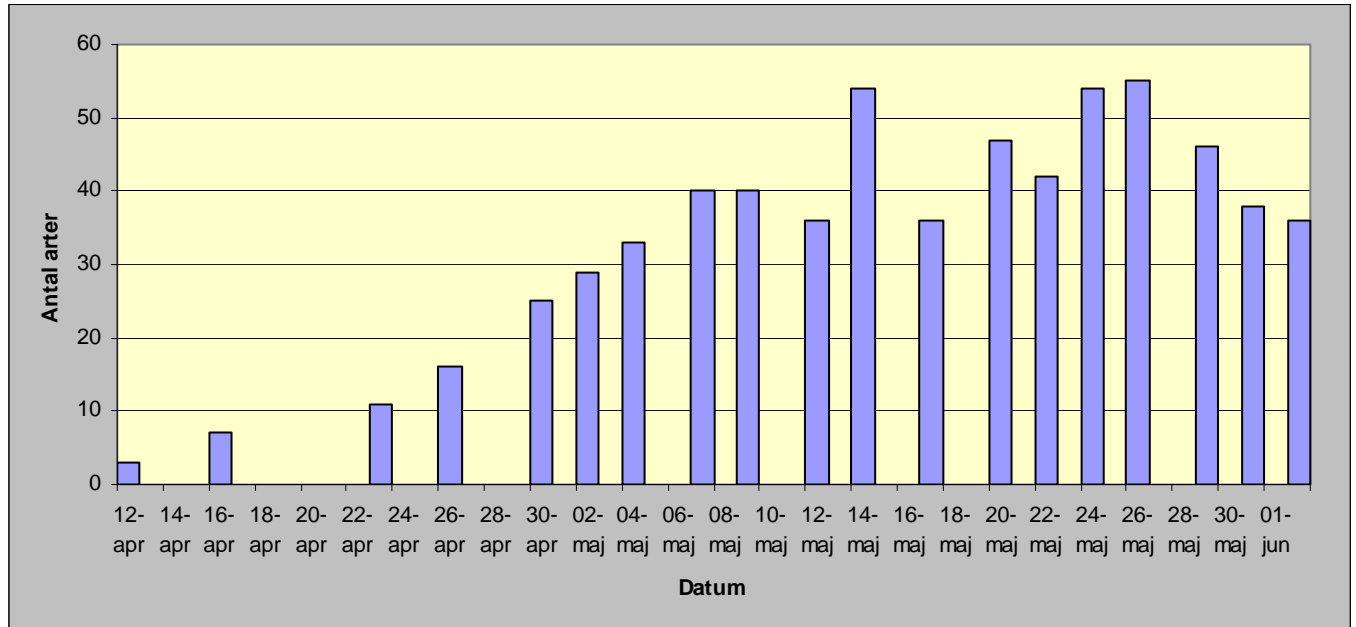
Luspenområdet är naturligt avgränsat till det öppna vattnet uppströms och nedströms den gamla Luspeforsen samt området kring Luspetjärn. Kartan visar i detalj observationsområdet och huvudsakliga observationsplatser. Mellan punkterna 1-4 går man efter stranden, förflyttningen mellan punkterna 4-5, samt 5-6 sker med kanot.

Figur 1. Bilden visar inventeringsområdets begränsningar (streckad linje) och huvudsakliga observationspunkter (1-6).

Resultat

Totalt noterades 91 arter under inventeringen 2004. Figur 2 redovisar antalet observerade arter påträffats vid varje enskilt inventeringstillfälle. Tabell 1 redovisar totalsummor för antalet observationer under hela inventeringen 2004 och tabell 2 redovisar antalet individer för varje enskilt tillfälle.

Figur 2. Antalet observerade arter 2004 vid olika inventeringsdatum.

Smålom (<i>Gavia stellata</i>)	24
Storlom (<i>Gavia arctica</i>)	27
Svarthakedopping (<i>Podiceps auritus</i>)	31
Storskarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	1
Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)	354
Sädgås (<i>Anser fabalis</i>)	376
Grågås (<i>Anser anser</i>)	1
Bläsand (<i>Anas penelope</i>)	747
Gräsand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	143
Stjärtand (<i>Anas acuta</i>)	88
Kricka (<i>Anas crecca</i>)	1142
Brunand (<i>Aythya ferina</i>)	9
Vigg (<i>Aythya fuligula</i>)	1070
Bergand (<i>Aythya marila</i>)	189
Alfågel (<i>Clangula hyemalis</i>)	47
Sjööorre (<i>Melanitta nigra</i>)	654
Svärta (<i>Melanitta fusca</i>)	20
Knipa (<i>Bucephala clangula</i>)	771
Salskrake (<i>Mergus albellus</i>)	54
Småskrake (<i>Mergus serrator</i>)	144
Storskrake (<i>Mergus merganser</i>)	120
Trana (<i>Grus grus</i>)	21

Standskata (<i>Haematopus ostralegus</i>)	1
Större strandpipare (<i>Charadrius hiaticula</i>)	152

Tabell 1. Sammanställning av totala antalet observerade individer av prioriterade arter 2004.

Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)	43
Tofsvipa (<i>Vanellus vanellus</i>)	2
Kustsnäppa (<i>Calidris canutus</i>)	1
Kärnsnäppa (<i>Calidris alpina</i>)	79
Myrsnäppa (<i>Limicola falcinellus</i>)	2
Mosnäppa (<i>Calidris temminckii</i>)	69
Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)	274
Storspov (<i>Numenius arquata</i>)	23
Småspov (<i>Numenius phaeopus</i>)	42
Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>)	2
Rödbena (<i>Tringa totanus</i>)	6
Svartsnäppa (<i>Tringa erythropus</i>)	149
Gluttsnäppa (<i>Tringa nebularia</i>)	79
Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)	326
Drillsnäppa (<i>Actitis hypoleucos</i>)	61
Enkelbeckasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	45
Dvärgbekasin (<i>Lymnocyptes minimus</i>)	2
Smaln. simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>)	4
Dvärgmås (<i>Larus minutus</i>)	1
Skrattmås (<i>Larus ridibundus</i>)	60
Fiskmås (<i>Larus canus</i>)	208
Gråtrut (<i>Larus argentatus</i>)	14
Silltrut (<i>Larus fuscus</i>)	2
Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)	91

Tabell 2. Art- och individsammansättning för samtliga inventeringsfall 2004.

ART	12-apr	16-apr	23-apr	26-apr	30-apr	02-maj	04-maj	07-maj	09-maj	12-maj	14-maj	17-maj	20-maj	22-maj	24-maj	26-maj	29-maj	31-maj	02-jun
Smålom (<i>Gavia stellata</i>)						1	1		3	6	4	3			3	3			
Storlom (<i>Gavia arctica</i>)						1	1	2	2	3	16		1	1					
Svarthakedopping (<i>Podiceps auritus</i>)							1	9	7	6			2	2	2	2			
Storskarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)					1														
Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)	54	92	65	25	18	11	4	15	9	17	6	4	8	8	12	3	2		1
Sädgås (<i>Anser fabalis</i>)		1		5	42	40	30	38	28	36	36	10	14	18	19	12	12	35	
Grågås (<i>Anser anser</i>)				1															
Bläsand (<i>Anas penelope</i>)						9	60	60	59	41	57	108	108	71	94	27	28	15	10
Gräsand (<i>Anas platyrhynchos</i>)		8	13	11	45	20	10	5	6				4	1	6	4	4	6	
Stjärtand (<i>Anas acuta</i>)						4	6	8	2	2	3	8	11	6	15	12	5	6	
Kricka (<i>Anas crecca</i>)					10	23	25	80	25	51	57	65	131	180	167	145	59	84	40
Brunand (<i>Aythya ferina</i>)											1	1	1	1	2	1		1	1
Vigg (<i>Aythya fuligula</i>)						24	136	120	57	46	200	220	100	53	50	57			7
Bergand (<i>Aythya marila</i>)													52	52	34	39	12		
Alfågel (<i>Clangula hyemalis</i>)											2	2	20	17	2	4			
Sjöorre (<i>Melanitta nigra</i>)							40	30		83	124	104	82	54	72	46	19		
Svärta (<i>Melanitta fusca</i>)										14	6								
Knipa (<i>Bucephala clangula</i>)		4	4	18	92	70	29	50	39	45	95	140	70	30	21	33	11	14	6
Salskrake (<i>Mergus albellus</i>)				3	2	5	2	14	9	5	9	2			1		2		
Småskrake (<i>Mergus serrator</i>)							4	3	6	6	15	12	23	10	22	19	11	6	7
Storskrake (<i>Mergus merganser</i>)			3	1	8	6	2	12	3	1	23	14		3	6	9	9	9	11
Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>)											1								
Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>)								1											
Sparvhök (<i>Accipiter nisus</i>)					1					1									
Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)			1	1	1	1	1		2	1	1	1	1	1	1	2		1	

ART	12-apr	16-apr	23-apr	26-apr	30-apr	02-maj	04-maj	07-maj	09-maj	12-maj	14-maj	17-maj	20-maj	22-maj	24-maj	26-maj	29-maj	31-maj	02-jun
Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)						1		1	2	1		1					1		
Kungsörn (<i>Aquila chrysaetos</i>)		2																	
Tornfalk (<i>Falco tinnunculus</i>)		2		2	3	2		2	2	2	1		1	1	1				
Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>)					1														
Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>)											1								
Orre (<i>Tetrao tetrix</i>)											1				1	1			
Trana (<i>Grus grus</i>)					6	2		1	3		1		3			1		4	
Standskata (<i>Haematopus ostralegus</i>)								1											
St.strandpipare (<i>Charadrius hiaticula</i>)												2	10	11	11	15	55	27	21
Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)						4			5	17	5	6	2		4				
Tofsvipa (<i>Vanellus vanellus</i>)																1	1		
Kustsnäppa (<i>Calidris canutus</i>)																		1	
Kärrensäppa (<i>Calidris alpina</i>)											3		10	18	12	17	17		2
Myrsnäppa (<i>Limicola falcinellus</i>)																2			
Mosnäppa (<i>Calidris temminckii</i>)											1			2	3	6	45	4	8
Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)								15	20	2	30	35	25	10	21	35	30	26	25
Storspov (<i>Numenius arquata</i>)			2	2	6	3	1	5	2										2
Småspov (<i>Numenius phaeopus</i>)							1	3	4	3	5	1	2		5	5	5	5	3
Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>)											1		1						
Rödbena (<i>Tringa totanus</i>)											1				1		2	1	1
Svartsnäppa (<i>Tringa erythropus</i>)								4	4	14	26	6	7	2	21	30	15	10	10
Gluttsnäppa (<i>Tringa nebularia</i>)						2	1	10		4	5		2	8	10	15	7	5	10
Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)									15	8	10	10	20	34	40	50	72	42	25
Drillsnäppa (<i>Actitis hypoleucos</i>)								1	2	1	5	5	5	5	5	20	5	5	2
Enkelbeckasin (<i>Gallinago gallinago</i>)								1	2		8	10	5	2	5	5	5		2

ART	12-apr	16-apr	23-apr	26-apr	30-apr	02-maj	04-maj	07-maj	09-maj	12-maj	14-maj	17-maj	20-maj	22-maj	24-maj	26-maj	29-maj	31-maj	02-jun
Dvärgbekasin (<i>Lymnocyptes minimus</i>)																2			
Smaln.simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>)																	3		1
Dvärgmås (<i>Larus minutus</i>)											1								
Skrattmås (<i>Larus ridibundus</i>)						3	20	3		1	2					32			
Fiskmås (<i>Larus canus</i>)				5	14	16	15	40	12	6	19	7	10	10	7	23	10	7	7
Gråtrut (<i>Larus argentatus</i>)				1	3	2					4		1					2	1
Silltrut (<i>Larus fuscus</i>)											1				1				
Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)									1		1	7	10	5	15	10	21	10	11
Ringduva (<i>Columba palumbus</i>)			2												E	3			
Gök (<i>Cuculus canorus</i>)																1	1		2
Jorduggla (<i>Asio flammens</i>)										1						1	1		
Backsvala (<i>Riparia riparia</i>)												TA	E			TA			
Ladusvala (<i>Hirundo rustica</i>)						1						TA				TA		TA	
Hussvala (<i>Delichon urbica</i>)													TA			TA	A	TA	
Ängspiplärka (<i>Anthus pratensis</i>)					E/T	A	A	A	A	A	TA	TA	E	E	TA	E	A	TA	TA
Sädesärta (<i>Motacilla alba</i>)			1	1	E	A	TA	TA	A	A	A	TA	E	E	TA	E	TA	E	E
Gulärta (<i>Motacilla flava</i>)													TA	E	TA	A	300	TA-E	TA
Sidensvans (<i>Bombycilla garrulus</i>)																			E
Blåhake (<i>Luscinia svecica</i>)											1		E	E	E	E	E		
Rödstjärt (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)											1		E				E		
Buskskvätta (<i>Saxicola rubetra</i>)											4		E	E	E				
Stenskvätta (<i>Oenanthe oenanthe</i>)												2	E		E		TA		E
Björktrast (<i>Turdus pilaris</i>)							E	A						E	E		E		
Rödvingtrast (<i>Turdus iliacus</i>)					E	TA	A	A	A	E	A		E	E	TA	TA	TA	E	
Taltrast (<i>Turdus philomelos</i>)							TA	TA	TA						TA	TA			

ART	12-apr	16-apr	23-apr	26-apr	30-apr	02-maj	04-maj	07-maj	09-maj	12-maj	14-maj	17-maj	20-maj	22-maj	24-maj	26-maj	29-maj	31-maj	02-jun
Lövsångare (<i>Phylloscopus trochilus</i>)									2		1	E	TA		TA	TA	TA	A	A
Grå flugsnappare (<i>Muscicapa striata</i>)																	1		
Svartvit flugsn. (<i>Ficedula hypoleuca</i>)								E							E	E			
Talgoxe (<i>Parus major</i>)				1				1			1	E			E	E			
Nötskrika (<i>Garrulus glandarius</i>)			1																
Skata (<i>Pica pica</i>)			2												E			E	E
Korp (<i>Corvus corax</i>)						1	1		1	1	1				E				E
Kråka (<i>Corvus corone</i>)	3	4	4	T.A.	TA	TA	TA	A	A	A	A	TA	TA	E	TA	TA	TA	A	TA
Bofink (<i>Fringilla coelebs</i>)					TA		E	TA	E					TA		E			
Bergfink (<i>Fringilla montifringilla</i>)					E		E	A	TA	E	A	TA	TA	TA	TA	TA	TA	TA	TA
Grönsiska (<i>Carduelis spinus</i>)					E	A	TA	2		E			E	E				E	
Grönfink (<i>Carduelis chloris</i>)									E		E			TA			E	E	
Gråsiska (<i>Carduelis flammea</i>)				E			E		E						TA	TA	TA	TA	
Sävspärvarv (<i>Emberiza schoeniclus</i>)					E		A	A	A	A	A	TA	E	E	TA	TA	TA	TA	TA
Snöspärvarv (<i>Plectrophenax nivalis</i>)	15																		
Lappspärvarv (<i>Calarius lapponicus</i>)					E						3		E						

Diskussion

Förutsättningar och yttre omständigheter

Vattenstånd, isförhållanden och avsmältning i häckningsområdena är faktorer som styr hur stort antal arter och individer som rastar vid Luspebryggan. Våren 2004 visade upp extremt höga vattenflöden under den första delen av inventeringsperioden. Vattenståndet medförde att stora delar av födosöksområdena kring Luspebryggan var under vatten och oåtkomliga för vadare och simänder. Diagram 2 visar på vattenståndsbedömningen för 2004 samt en jämförelse med inventeringsåret 2002.

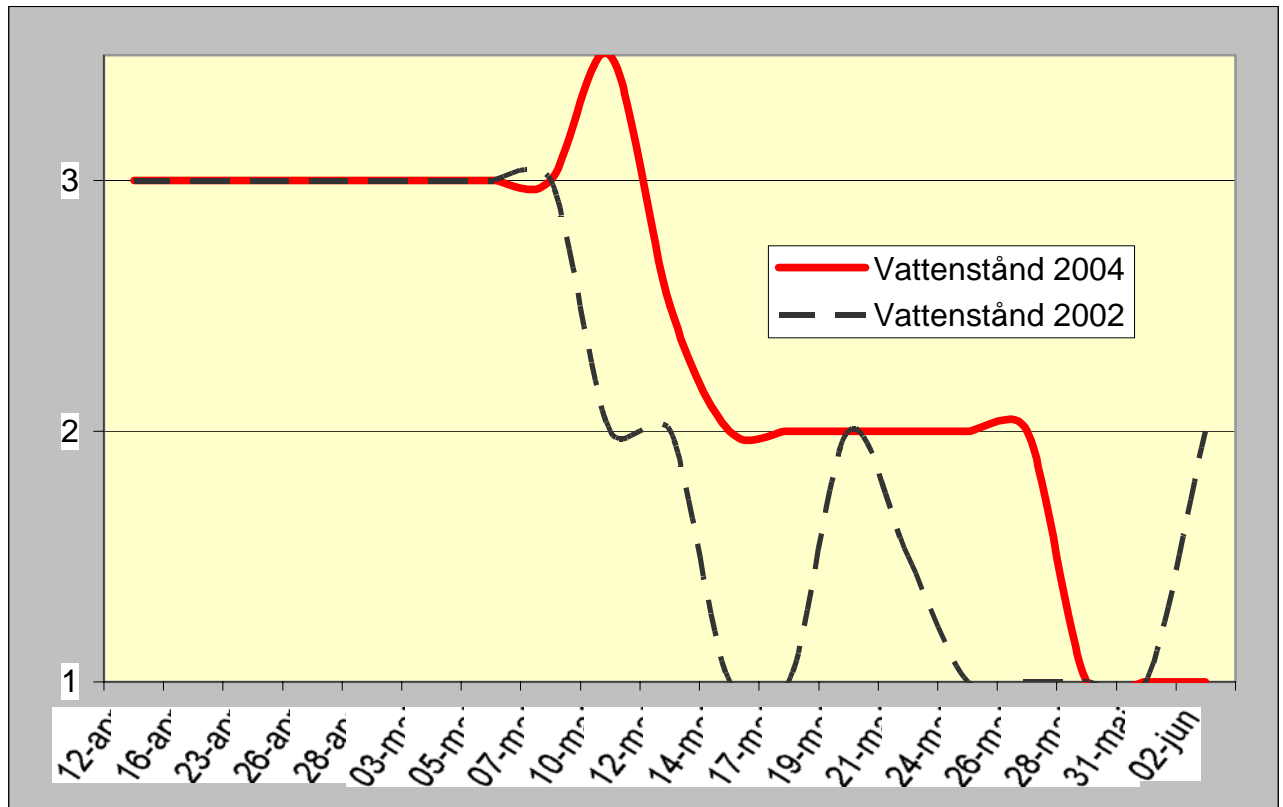
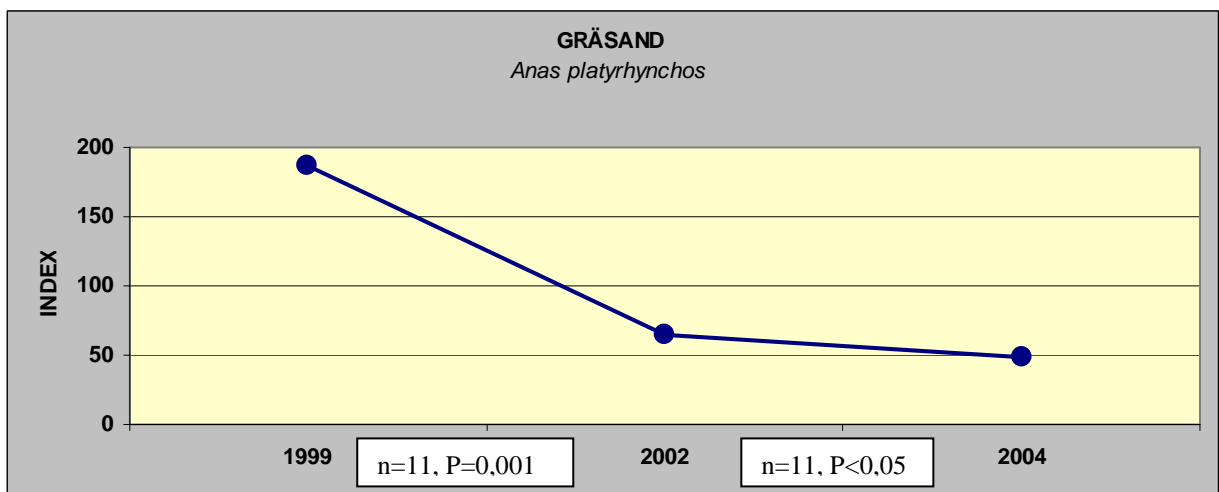
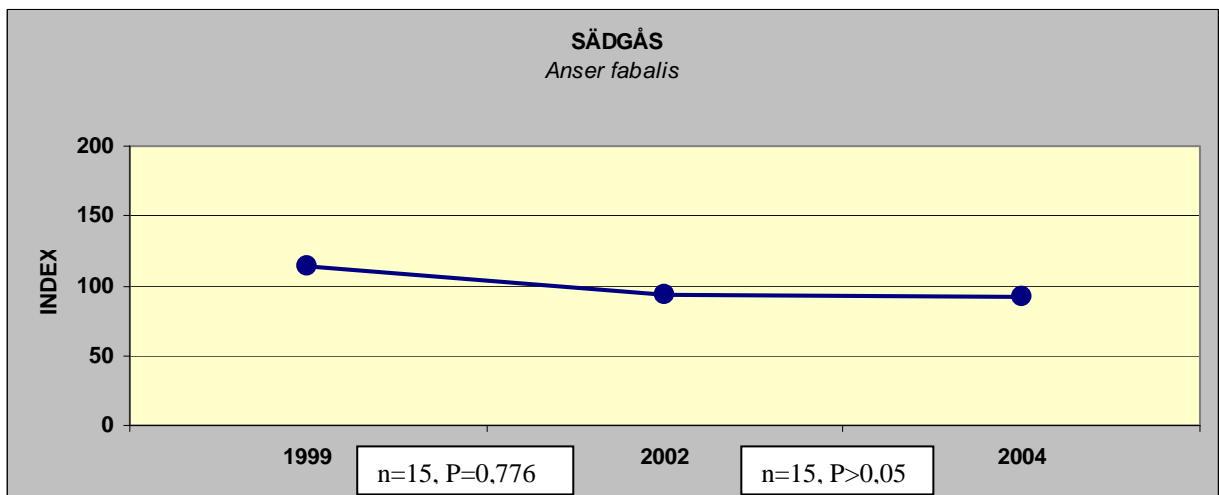
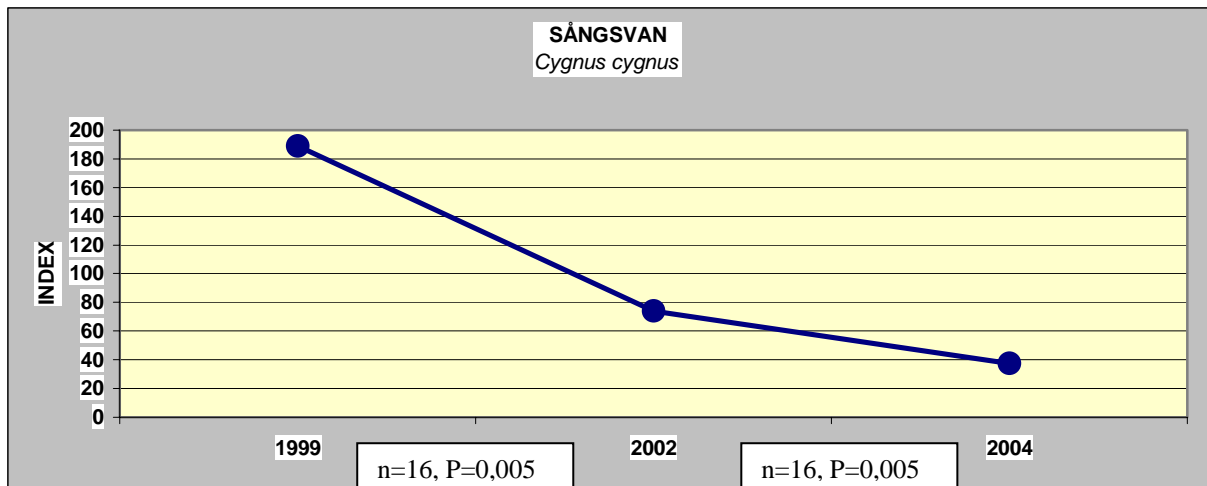
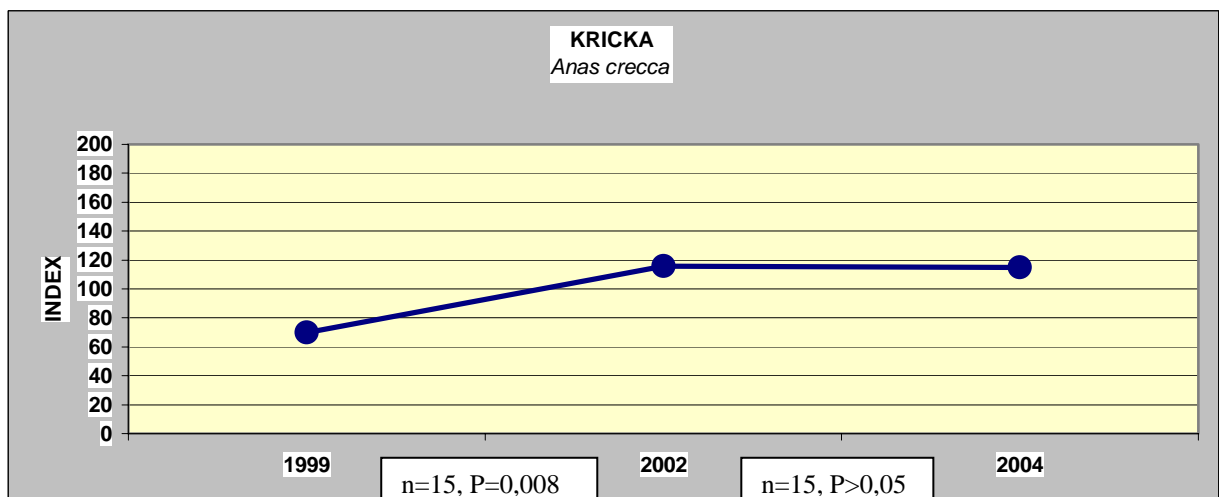
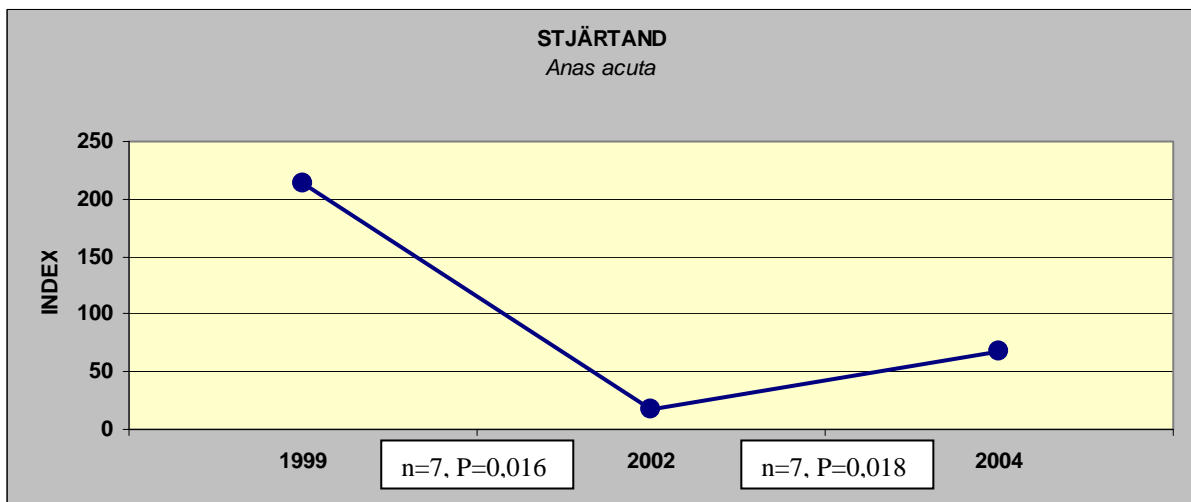
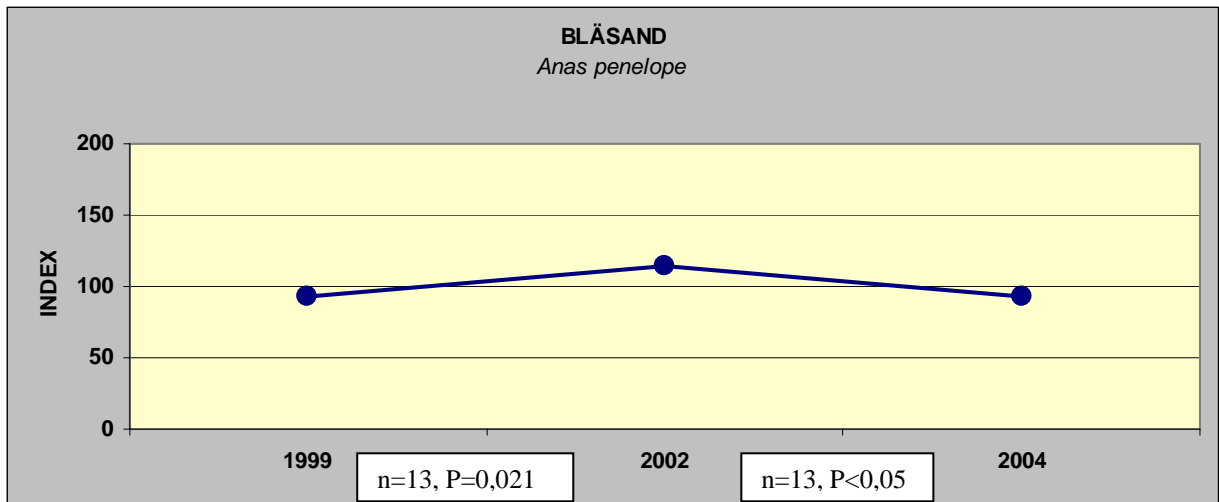

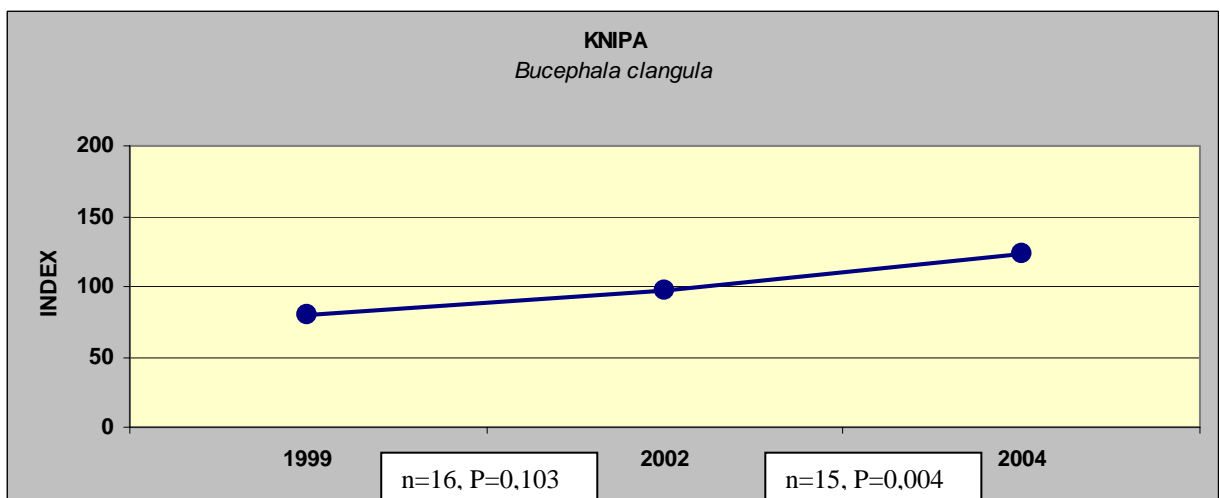
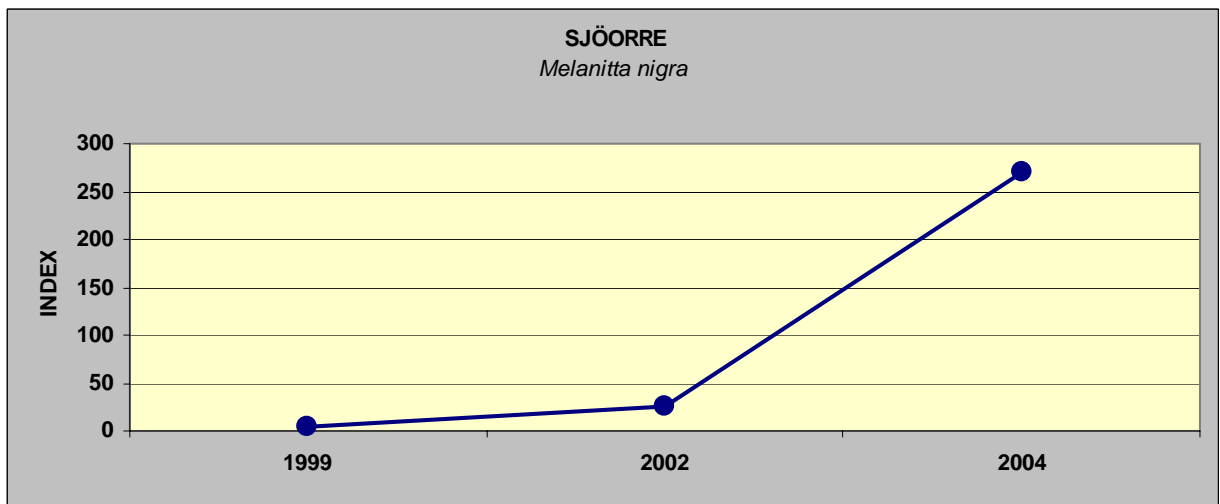
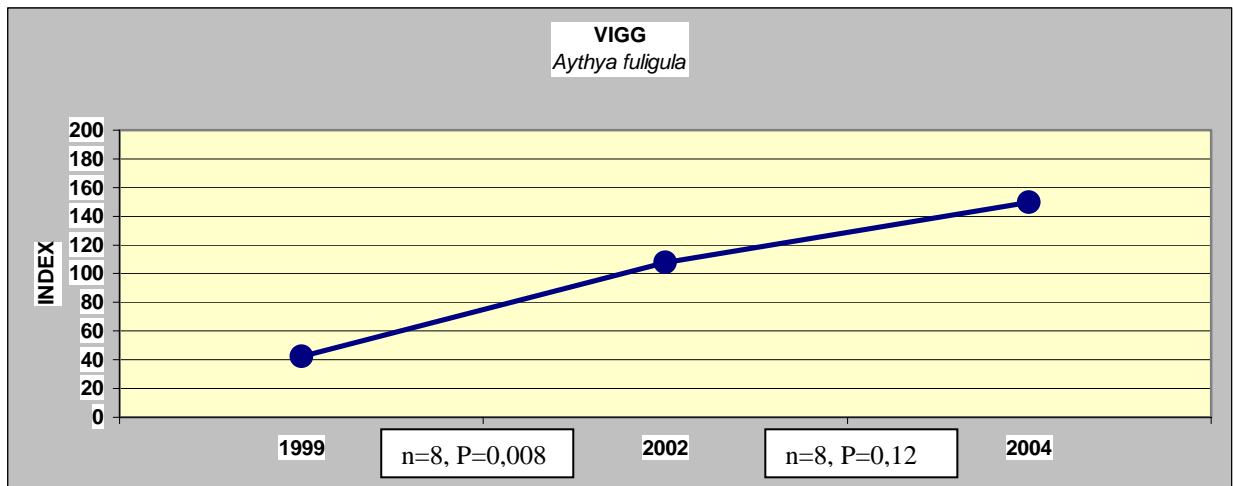
Diagram 2. Vattenstånd under luspeninventeringen 2002 (streckad, svart linje) respektive 2004 (beldragen, röd linje). Värdena på y-axeln motsvarar: 1- lågt vattenstånd, 2- normalt vattenstånd och 3- högt vattenstånd. Skillnaderna mellan lågt och högt vattenstånd är >1 meter.

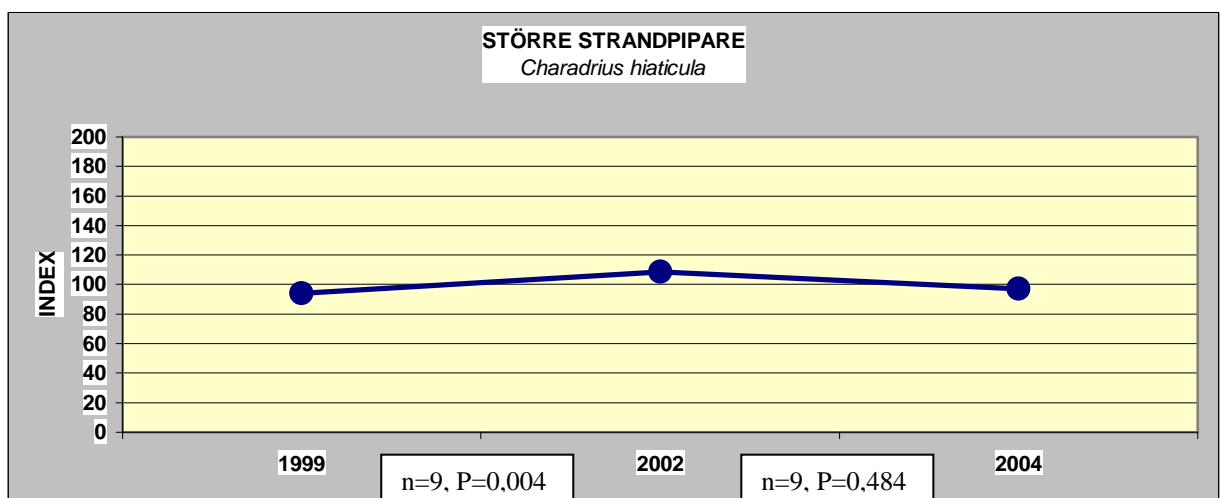
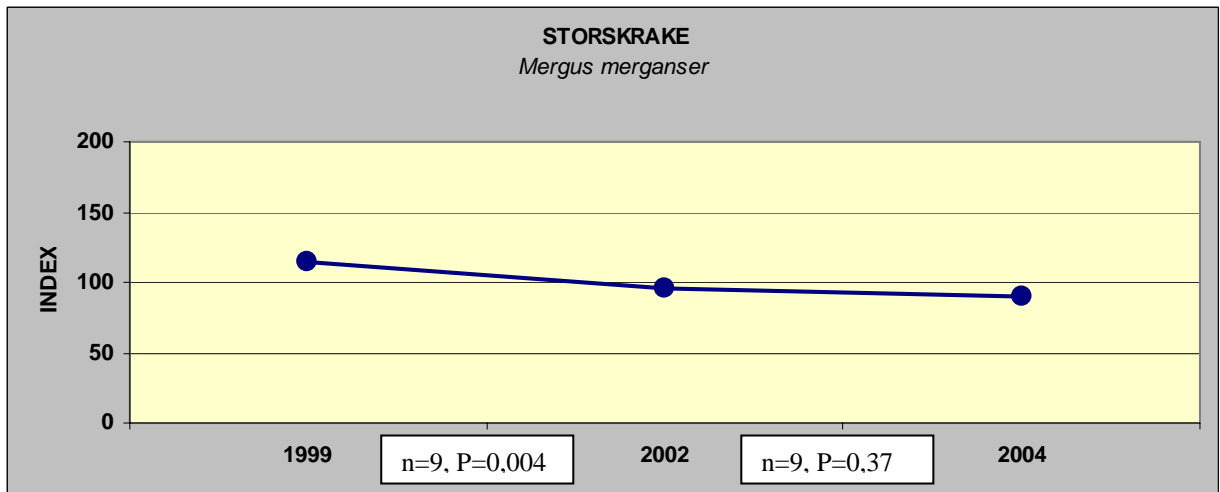
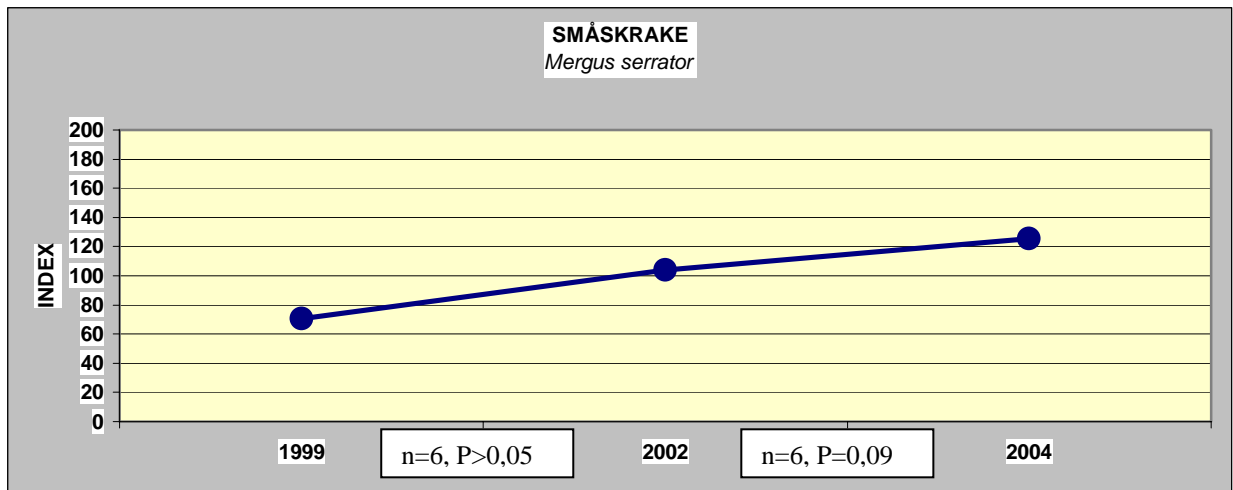
Bedömning av populationsförändringar

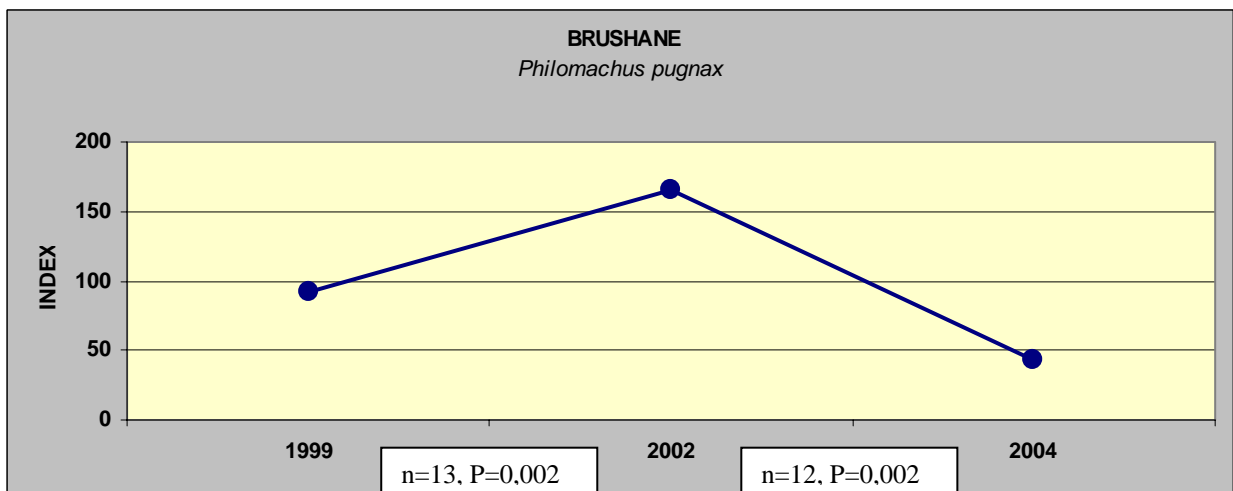
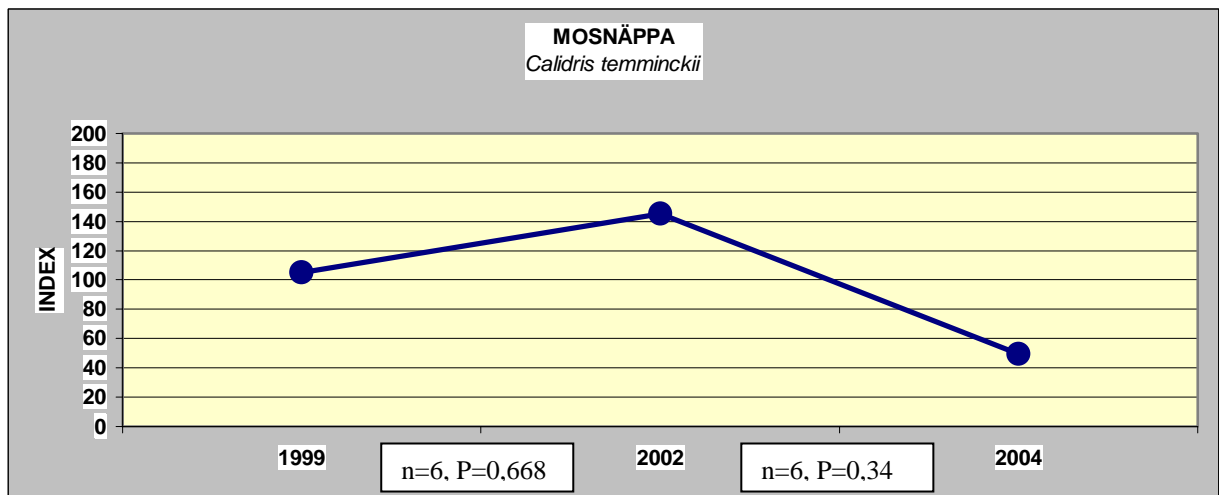
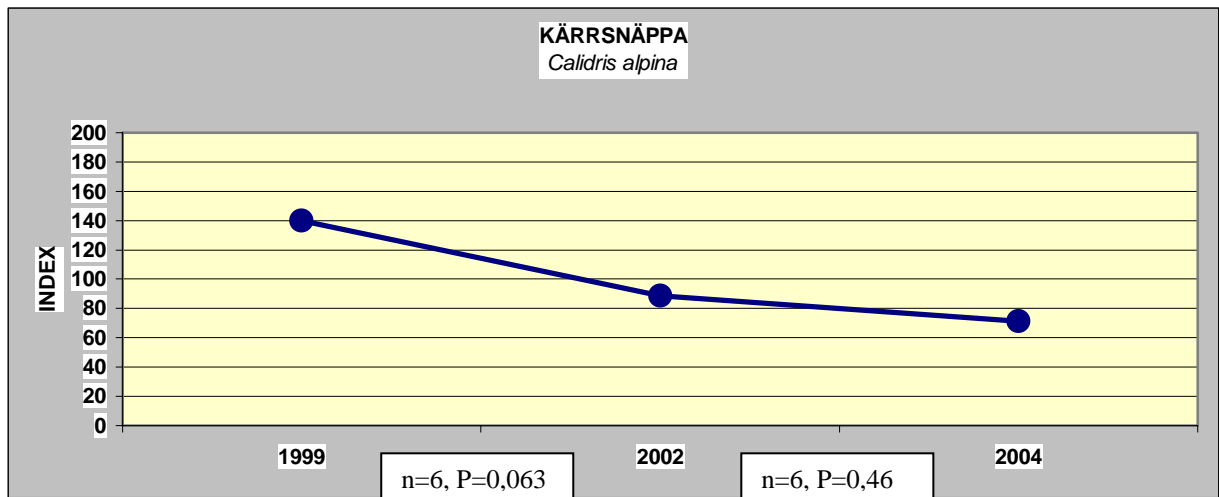
Bedömningen av populationsförändringar har gjorts på prioriterade arter som uppvisat en sammanlagd summa på över 100 individer under något av inventeringsåren 1999, 2002 eller 2004. Indexkurvorna för de prioriterade arterna bygger på en jämförelse på totala antalet individer. Index 100 motsvarar medelvärdet av totala antalet räknade individer under 1999-2004. Skillnaderna mellan inventeringsresultaten 1999-2002 och 2002-2004 är testade statistiskt med Wilcoxon's Test för matchade par, tvärsidigt. Paren är matchade på så sätt att toppnoteringarna för varje år jämförs med varandra och de näst högsta noteringarna och de tredje högsta o.s.v. Antalet matchade par (n) mellan de olika åren redovisas i diagrammen för varje enskild art. Diagrammen visar indexkurvor och signifikans (P-värde) både mellan inventeringarna 1999-2002 och 2002-2004. Ett P-värde mindre än 0,05 innebär statistiskt signifikanta resultat.

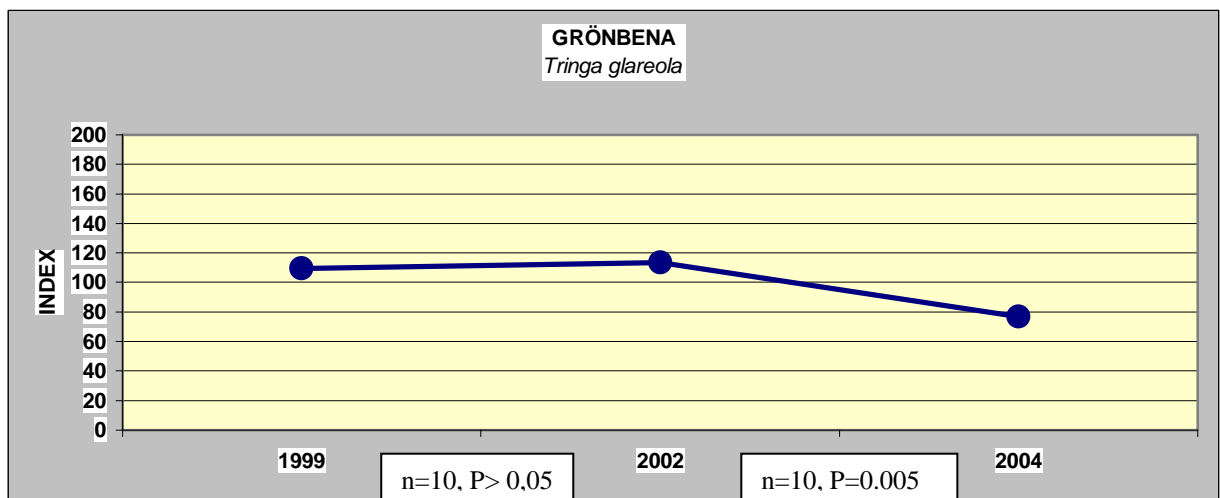
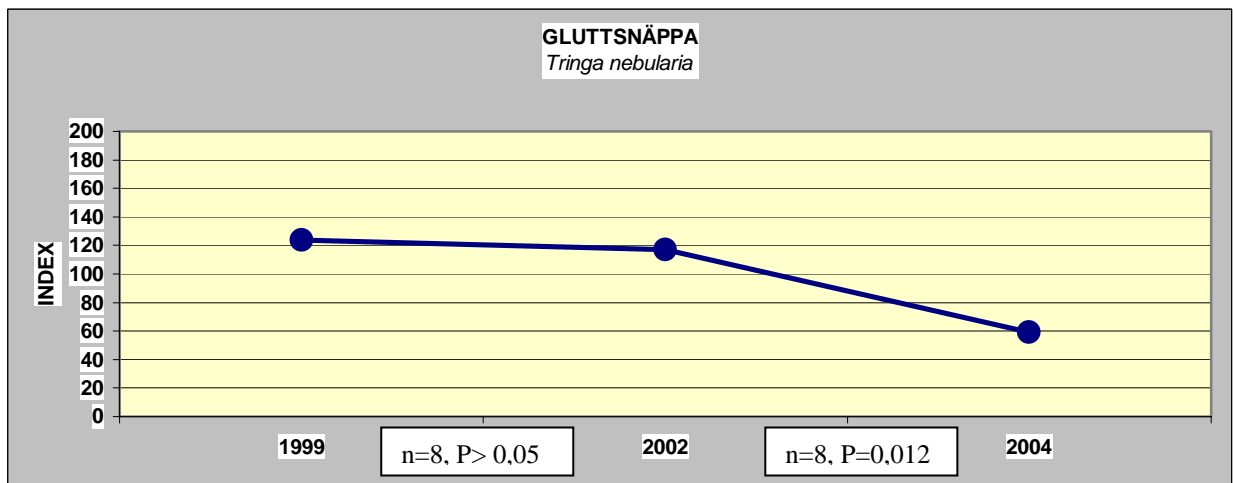
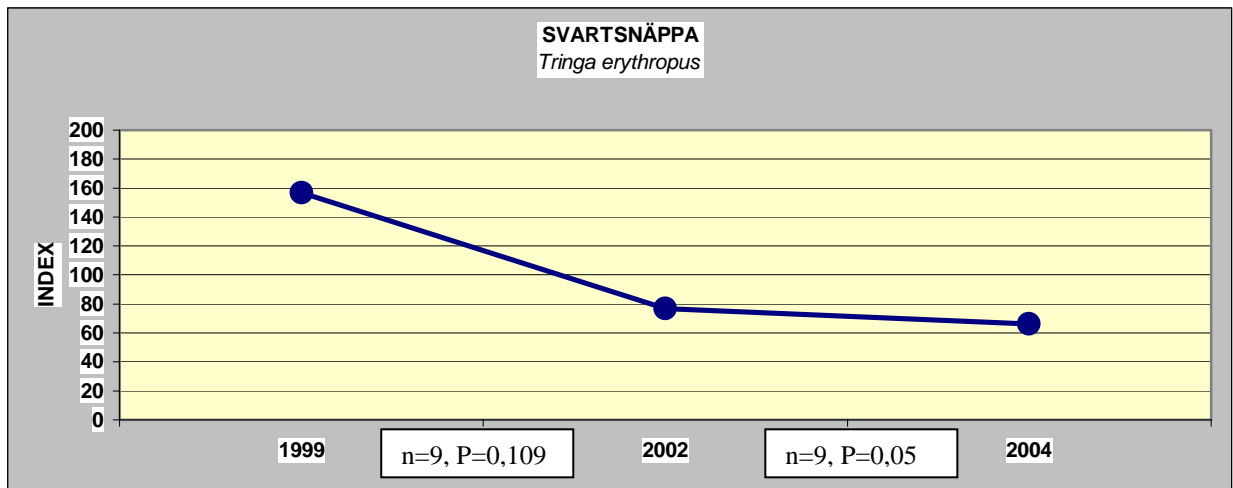

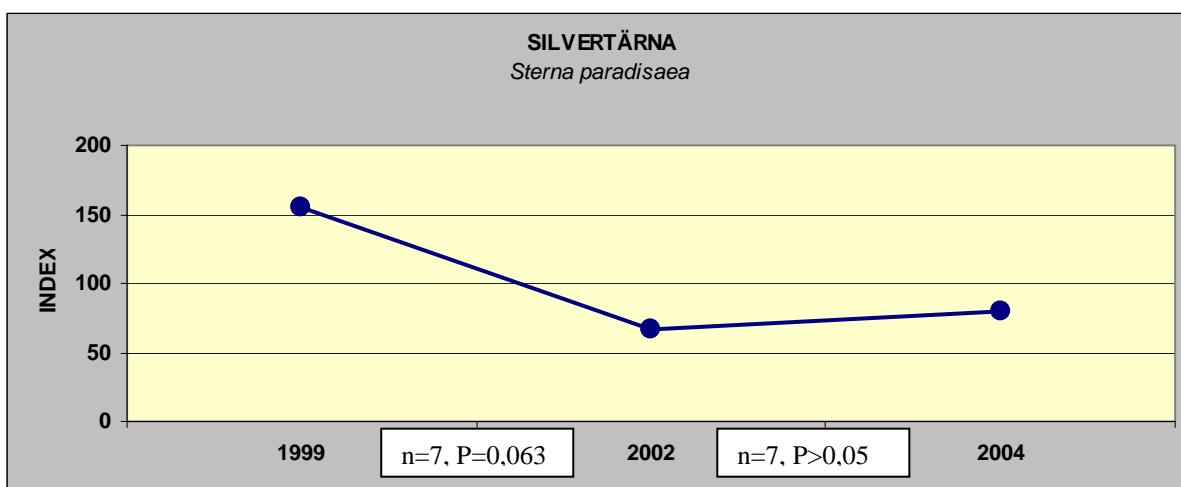
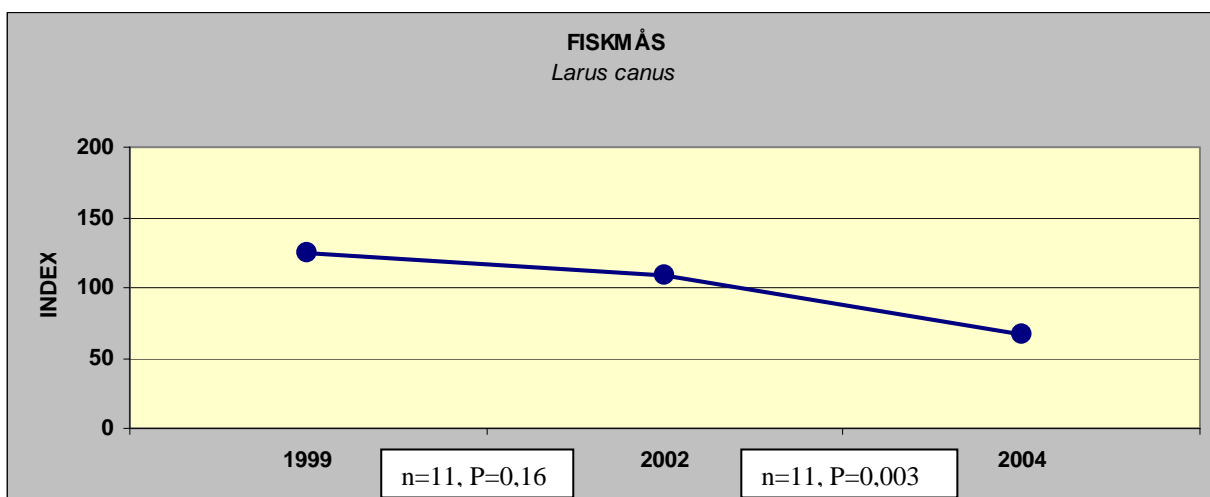
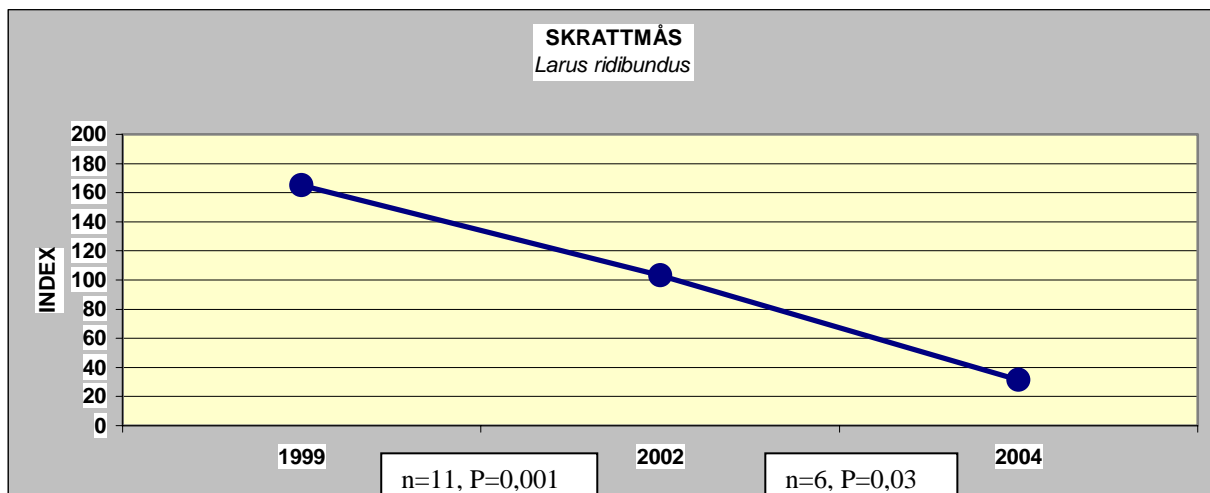

Kommentarer kring olika arter

Sångsvan

Sångsvanen har visat en vikande trend från 1999-2004. Arten är tidig i sin vårflyttning och vattennivåerna har ofta inte hunnit sjunka speciellt mycket innan sångsvanen flyttar ut till häckningsområdena. Förändringen är dock tydlig.

Sädgås

Sädgåsen är den art som uppvisar en mycket stabil stam med ytterst liten variation mellan åren. Sädgässen är heller inte lika beroende av grunt vatten för födosök, utan uppehåller sig mest på myrområdet mellan Luspetjärn och Luspeforsen.

Simänder (Gräsand, bläsand, stjärtand, kricka)

Simänderna som grupp uppvisar stabila indexkurvor och skillnaderna mellan 2002- 2004 är inte signifikanta med stjärtanden som undantag, där en viss återhämtning skett sedan inventeringen 2002.

Dykänder (Vigg, sjöorre, knipa)

Viggen ökar stadigt i antal sedan 1999, dock är ökningen mellan 2002-2004 inte statistiskt signifikant. Knipa har också uppvisat en ökning från det att inventeringarna vid Luspebryggan började. Knipan har däremot ökat mera säkert mellan 2002-2004. Sjöorre var mycket talrik under årets inventering. Någon statistiskt test på förändringen gick dock inte att göra p.g.a. för få matchade par. Sjöorre kommer förhållandevis sent och passerar under kort förbi Luspebryggan.

Skrakar (Storskrake, småskrake)

Andelen storskrakar i förhållande till småskrakar har varit ungefär 1:1. Tendensen är dock att småskrake ökar något, men framför allt visar totalsummorna att storskrake minskar. 2004 är första gången totala antalet småskrakar är större än antalet storskrakar.

Vadare (St. strandpipare, kärrensäppa, mosnäppa, brushane, svartnäppa, gluttsnäppa, grönbena) Samtliga vadare uppvisar en minskning i totala antalet räknade observationer. Vadarna är kanske den grupp av arter som är mest beroende av blottlagda strandzoner. Årets höga vattenstånd torde vara den största orsaken till nedgången hos vadarna. Ett tecken som styrker denna hypotes är att de arter som anländer tidigt (brushane, svartnäppa, gluttsnäppa, grönbena) samtliga uppvisar signifikanta nedgångar, medan de arter som anländer senare, i slutet av maj (kärrensäppa, mosnäppa) inte uppvisar lika tydliga (ej signifikanta) nedgångar.

Måsar (Skrattmås, fiskmås)

Skrattmåsen har under en längre tid minskat över hela Sverige. Tendensen är tydlig även vid Luspebryggan. Antalet observationer har minskat från 315 till 60 mellan åren 1999-2004. Samma sak gäller för fiskmåsen som under samma tid minskat från 389 till 208 observationer.